

ombudsman

veřejný ochránce práv

Vaše č. j. MV-97016-2/OAM-2022
Sp. zn. 12715/2022/VOP/HL,
11982/2022/VOP/VVO,
11981/2022/VOP/VVO
Č. j. KVOP-41710/2022
Datum 3. srpna 2022

Vážený pan
Mgr. Bc. Vít Rakušan
ministr
Ústřední krizový štáb
Bezpečnostní rada státu
Úřad vlády ČR
nábřeží Edvarda Beneše 4
118 01 Praha 1

Vážený pane ministře,

děkuji za Váš dopis, ve kterém jste reagoval na zprávu o šetření mojí zástupkyně týkající se různých případů a problémů vznikajících na **krajských asistenčních centrech pro pomoc Ukrajincům** (dále také „KACPU“). Dovoluji si Vás informovat, že od 1. července 2022 jsem převzal toto šetření. Zároveň bych se rád vyjádřil k některým aspektům Vašeho sdělení.

Nezletilé osoby bez doprovodu

V době, kdy Vám moje zástupkyně zasílala dopis, byla praxe, kdy se pracovníci orgánů sociálně-právní ochrany dětí (dále také „OSPOD“) setkají s každým dítětem bez doprovodu svého zákonného zástupce ihned po registraci, poměrně čerstvá. Moji kolegové teprve zjišťovali, je-li skutečně zavedena na více registračních centrech. Vítám, že se tato praxe ustálila a všechny příchozí děti bez zákonných zástupců jsou v kontaktu s OSPOD. Je klíčové, aby odpovědnost za děti bez doprovodu převzal především stát.

Nabídka mojí zástupkyně měla poskytnout doplňkovou podporu, zejména pro včasnou detekci potenciálně ohrožených dětí v doprovodu cizích osob. Ze strany mnoha aktérů máme zprávy o tom, že některé děti se po udělení dočasné ochrany odpojí od dospělých osob, které jsou v čestném prohlášení uvedeny jako osoby pečující. Takové děti se stávají „odloučenými dětmi“, tedy dětmi, které se ocitly bez doprovodu až po svém příjezdu, a jsou tedy dětmi bez doprovodu. Informace o poměrně nízkých počtech dětí, které přijíždějí samotné, plně neodráží, kolik dětí bez doprovodu se ve skutečnosti v České republice zdržuje. Jde o jev, který může do budoucna způsobit velké potíže, neboť tyto děti se mohou stát oběťmi obchodování či jiné trestné činnosti.

V této věci se moje zástupkyně sice písemně neobrátila přímo na Ministerstvo práce a sociálních věcí, ale na online schůzce dne 25. dubna 2022 k situaci dětí bez doprovodu moji kolegové diskutovali se zástupci Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva vnitra a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy možnost, že by v registračních centrech působily i nevládní organizace zaměřené na detekci potenciálně ohrožených dětí a spolupracovaly přitom s příslušnými státními orgány. Ze schůzek mých kolegů s některými OSPOD z poslední doby máme informace, že ne vždy se OSPOD daří kontaktovat děti na adresách nahlášených při udělení dočasné ochrany. To může poté působit další potíže při odhalování ohrožených dětí. Podobně mám informace i ze strany neziskových organizací, že uvedené potíže se nepovedlo uspokojivě vyřešit a doposud se objevuje mnoho dětí ponechaných bez doprovodu a patřičné podpory, ačkoliv původně byly zaregistrovány společně s doprovázející dospělou osobou. S Ministerstvem práce a sociálních věcí i dalšími

aktéry budu v kontaktu v rámci jiného šetření týkajícího se obecněji otázek nezletilých bez doprovodu (sp. zn. 11239/2022/VOP) a v rámci tohoto šetření budu tuto situaci nadále monitorovat.

Fungování krajských asistenčních center a situace romských příchozích

V předchozím dopisu Vás moje zástupkyně upozornila na několik problémů, které vznikají v souvislosti s fungováním krajských registračních center. Především bych Vám také rád poděkoval za služby, které příchozím z Ukrajiny poskytujete. Ubezpečil jste mě, že postupy na jednotlivých KACPU jsou metodicky zajišťovány a koordinovány z ústřední úrovně. Případné rozdíly se snažíte odstranit. Je žádoucí, aby byly postupy jednotlivých **registračních center sjednocené**, a proto tento postup kvituji. Nadále však například v Brně neexistuje žádné informační místo (tzv. front desk), kde by mohli být příchozí informováni o tom, co mají po příjezdu dělat, kde se mohou registrovat apod. Takové místo existuje pouze v Praze. Do Brna (a dalších měst) však také přijíždějí cizinci, kteří jsou často bezradní a neví, jak dále postupovat. Domnívám se, že by bylo vhodné i v jiných městech, než je Praha, zajistit, aby příchozí z Ukrajiny byli náležitě informováni.

Rozdílné zacházení s romskými příchozími v pražském KACPU

Z informací zjištěných v krajském registračním centru v Praze vyplynulo, že zde vznikaly rozdíly v zacházení s romskými příchozími z Ukrajiny. Dle mých informací se situace na místě zlepšila a do centra pak byli za účelem registrace vpuštěni všichni příchozí z Ukrajiny bez ohledu na etnicitu. Chápu, že pomoc některým romským příchozím může představovat větší zátěž, a proto si cením Vašeho přístupu. Považuji za nutné Vás upozornit, že stále v jednotlivých případech dochází k rozdílnému přístupu k příchozím z Ukrajiny. Nedávno jsme řešili problém matky se třemi dětmi, která neměla ubytování a nebylo jí ze strany brněnského KACPU umožněno podat žádost o dočasnou ochranu. Vzhledem k těmto a dalším informacím na Vás apeluji, aby byl přístup na všech KACPU sjednocen v tom smyslu, že každý bude mít možnost podat žádost o dočasnou ochranu bez ohledu na to, zda má zajištěno ubytování, či nikoli.

Spolupráce a zajištění specializovaného pracovníka pro pomoc romským příchozím

Uvedl jste, že systémově není zajištěna asistence pracovníků romských organizací. V pěti krajích není zajištěna vůbec, ve třech krajích jsou asistenti fyzicky přítomni a v pěti krajích jsou asistenti dostupní podle potřeby na zavolání. Z našich informací vyplývá, že tam, kde je třeba, je spolupráce s romskými organizacemi zajištěna. V tuto chvíli již probíhá spolupráce mezi UNHCR a romskými organizacemi za účelem zlepšení odbavení romských příchozích v registračních centrech podle situace v jednotlivých krajích. Věřím, že to povede ke všeobecné spokojenosti.

Ověřování dvojího občanství

Máte za to, že zásadním problémem je mimo jiné vysoká míra přiznaných případů dvojího občanství, a tím dávkové turistiky. Děkuji za Vaše ujištění, že všechny složky dělají maximum pro nalezení důstojného řešení pro všechny. V současnosti existuje pro osoby čekající na ověření dvojího občanství stanové městečko v Troji v Praze, kde je jim poskytnuto nouzové útočiště. K vysokým počtům příchozích s maďarským občanstvím bych jen uvedl, že podle policie z víc než pěti tisíc žádostí o prověření maďarského občanství bylo pozitivních

jen zhruba 150. Jde tedy jen o necelá 3 procenta z prověřovaných.¹ Proto musím uvést, že příchozích s potvrzeným dvojím občanstvím je jen velmi malý počet.

Potvrzení o přechodu hranic

Moje zástupkyně Vás také upozornila na problém s potvrzením o přechodu hranic. Pro udělení dočasné ochrany se vyžaduje, aby měli žadatelé přechodové razítko v cestovním dokladu nebo osvědčení o humanitárním vstupu, tedy potvrzení o přechodu hranic. Stále se objevují případy, kdy absence potvrzení vyústila nejen v neudělení dočasné ochrany, ale dokonce k vydání výjezdního příkazu. Zároveň se ukázalo, že příchozí z Ukrajiny, kteří nemají razítko v pase, protože nemají cestovní doklad, nedostávají ani žádné osvědčení o humanitárním vstupu a přitom Evropská komise² apelovala na členské státy, aby tato osvědčení vydávaly. Lidem bez cestovního dokladu se nevydává žádné potvrzení. Člověk v tísní popsal případ, kdy byla rodina s dětmi vyslána zpět na hranice s Ukrajinou, aby získala potvrzení o přechodu hranic. Za tím účelem jim byl také vydán výjezdní příkaz, který pak byl ale paradoxně překážkou pro udělení dočasné ochrany poté, co se s potvrzením o přechodu hranic vrátili zpět do České republiky.³

Pokud na hranicích potvrzení lidem bez pasu nevydávají, přitom tito lidé jsou evidováni v systému pohraniční policie, přijde mi nepochopitelné nechat lidi s malými dětmi cestovat zpět na hranice, aby jim potvrzení vydali. Cizinecká policie v Praze nám při šetření na pražském KACPU sdělila, že když chtějí zjistit, zda člověk překročil hranici, a pokud dotyčný ví, kdy a kde, tak mohou zavolat na hranici a ověřit to. Tyto informace nám potvrdila i slovenská policie. Ředitel oddělení hraniční kontroly Vyšné Nemecké Milan Hromádka ohledně příchozích bez cestovního dokladu uvedl: „U nich ponecháváme v našich informačních systémech biometrické údaje, tedy otisky prstů. Dále když cestují s dětmi, tak fotky dětí, fotku dospělé osoby a fotografii dokladů, které dokládají, tedy rodný list nebo kopie občanského průkazu. Záleží na tom, s čím přijdou na hraniční přechod,“ popisuje Hromádka.⁴ K situaci už bylo přijato také usnesení Výboru pro práva cizinců i Rady vlády pro záležitosti romské menšiny s doporučením vládě, aby se u osob bez cestovního dokladu proaktivně zjišťovalo skutečné datum vstupu do Schengenského prostoru.⁵ Podle všeho se tak nepostupuje vždy. Doplácejí pak na to rodiny s malými dětmi nebo senioři, kteří tak přicházejí o ochranu kvůli něčemu, za co sami nemohou, nebo jsou nuceni absolvovat dlouhé a náročné cesty zpět na hranice, navíc s nejistým výsledkem.

Pokud jsou v některých případech lidé pouštěni přes hranice bez vydání potvrzení či razítka, neměl by tento postup vyústit ve ztrátu nároku na udělení dočasné ochrany. Podle našich informací stále občas dochází k situacím, kdy policie dává lidem žádajícím o dočasnou ochranu pokyn, aby odjeli na hranici pro razítko. Několik případů jsme již řešili a podařilo

1 Více např. zde <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3503862-situaci-romskych-uprchliku-v-praze-zlepsily-stanove-tabory-v-brne-si-stezuji-na>.

2 Sdělení Evropské komise Stanovení operačních pokynů pro správu vnějších hranic s cílem usnadnit překračování hranic mezi EU a Ukrajinou;
[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022XC0304\(10\)&from=CS](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022XC0304(10)&from=CS).

3 Více informací je zde https://www.clovekvτισni.cz/uprchlici-chteli-docasnou-ochranu-dostali-pokutu-a-prikaz-k-opusteni-zeme-9016gp?fbclid=IwAR3n_pMuHU6kraJpscOoY1_obwgcjiiXJFajMmfD4NUC41ZTfQ0bdRSfRY. Z textu je zřejmé, že lidem bez cestovního pasu není vydáváno potvrzení o přechodu hranic ani ze strany Polska.

4 Více zde <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-zivot-v-cesku-nejcasteji-jedou-do-prahy-chteji-asi-lepsi-zivot-zni-z-hranic-s-ukrajinou-202703>.

5 Usnesení č. 1/2022 Rady vlády pro záležitosti romské menšiny ze dne 20. května 2022 k bodu 4.

se dosáhnout nápravy v tom smyslu, že policie ověřila na příslušném hraničním přechodu, že cizinec hranici skutečně překročil. V návaznosti na to proběhlo jednání mezi Kanceláří veřejného ochránce a práv a Ředitelstvím cizinecké policie, kdy bylo dohodnuto, že v případě chybějícího razítka se policisté budou dotazovat na příslušných hranicích (popř. bude nastaven jiný mechanismus, který by cizinecké policii umožnil ověření vstupu dotyčné osoby přes vnější schengenské hranice). Proto Vás žádám o ověření, zda je uvedená praxe sjednocena v tom smyslu, že lidem bez přechodového razítka není nařizováno vrátit se na hranice a situace se vyřeší ověřením vstupu přes vnější hranice.

Ubytování pro romské uprchlíky

Informoval jste mě, že objekt Vyšní Lhoty nehodlá Ministerstvo vnitra k dlouhodobějšímu ubytování ukrajinských příchozích využívat. Nejprve bych uvedl, že chápu důvody, které Vás vedly k využívání tohoto zařízení. Jak v předchozím dopisu uvedla moje zástupkyně, zařízení není vhodné pro rodiny s dětmi, které se zde zdržují. Některé rodiny zde pobývaly i delší dobu. Za dobu, kterou byl objekt Vyšní Lhoty využíván k ubytování ukrajinských příchozích, se jistě dala zařídit řada zlepšení. Děti nemohou žít v zařízení s ostatními dráty, mřížemi na oknech, bez adekvátního zázemí pro trávení volného času a bez prostor, kde budou rodiny moci žít co nejvíce normálním životem, například si sami vařit jídlo. Obdržel jsem informaci, že zařízení se již nebude využívat pro ukrajinské příchozí, ale bude sloužit svému původnímu účelu.

Jsem si vědom, že zajistit ubytování pro romské příchozí je mnohdy obtížné a že stát v tomto naráží na odmítavý postoj také ze strany samospráv i v případech, kdy chce zajistit ubytování ve vlastních objektech. V rámci své působnosti v oblasti rovného zacházení jsem proto zaslal obcím a krajům doporučení, aby své negativní postoje ve věci ubytovávání některých příchozích, navíc ve státních objektech, nezaujímaly na základě informace o jejich etnickém původu. Je samozřejmě pochopitelné, že je třeba vždy zvážit, kolik příchozích je obec schopna zvládnout a co bude s ohledem na individuální situaci konkrétních osob pro zvládnutí situace potřebovat. Odmítání z důvodu etnicity je ale v rozporu se zákazem diskriminace podle antidiskriminačního zákona. Pokud by pro Vás bylo moje doporučení užitečné, naleznete ho na webových stránkách ochránce.⁶

Osobně bych Vám rád také nabídl veškerou podporu a pomoc, které bude z mojí strany třeba.

Nadále se hodlám intenzivně věnovat situaci příchozích z Ukrajiny.

Děkuji Vám za spolupráci.

S pozdravem

JUDr. Stanislav Křeček v. r.
veřejný ochránce práv
(dopis je opatřen elektronickým podpisem)

6 Např. zde <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/10526>.